

Yayın Geliş Tarihi: 08.11.2018
Yayına Kabul Tarihi: 20.11.2018
Online Yayın Tarihi: 26.06.2019
<http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.480582>

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Cilt: 21, Sayı: 2, Yıl: 2019, Sayfa: 375-395
ISSN: 1302-3284 E-ISSN: 1308-0911

Araştırma Makalesi

SİYAH PELERİNLİ KIZ'DAN KARA PEÇELİ CADİ'YA: FEMİNİST MASAL İNCELEMESİ¹

Melike KAYGAN*

Öz

Sosyolog Pınar Selek çocukluk yıllarında dinleyici olarak dâhil olduğu masal dünyasında daha sonra kız kardeşine masal anlatarak masal söyleyicisi olarak devam etmiş ve feminist masal örnekleri olan Su Damlası, Yeşil Kız ve Siyah Pelerinli Kız adlı masal kitaplarıyla edebiyat dünyasına masal yazarı olarak giriş yapmıştır. Makalede incelenen Siyah Pelerinli Kız, küçük yaşta bir kızın ataerkil bir toplumda kendine yer edinerek yaşayabilmesi için kendisine dayatılan rollere başkaldırmasının konu edildiği bir masal olmanın da ötesinde, cinsiyet rollerini topyekûn eleştiren, bekâr anne olan bir kadının toplum tarafından yalnızlaştırılmasıyla başlayıp toplum dışına itilmesini ve bu sürecin sessiz tanıklarını -bir arada yaşamanın eril kodlarına da dikkat çekerek- eleştiren bir masaldır.

Siyah Pelerinli Kız aynı zamanda para karşılığı zorla evlendirme de para karşılığı çocuk yaşta zorla evlendirilmeye de, 'çocuk gelin' meselesine de "çocuktan gelin olmaz" diyerek göz kırpan, "ya perisin ya cadı" ikiliğine sıkıştırılmaya çalışılan kadınlara ikilikleri yıkmamanın mümkünlüğü üzerine ipuçları veren bir masal olarak açıkça yeni feminist masal örneklerindedir. Masalda Siyah Pelerinli Kız'ın Kara Peçeli Cadı'ya dönüşümü ve Yosun adlı masal kahramanın Yosun Peri'ye yolculuğu ekseninde aslında iki farklı hikâyeye sahip olan kadının ortak başkaldırılarına da tanıklık ediyoruz. Erkek egemen sistemi, eril ideolojiyi, toplumsal normları eleştirmenin yanı sıra 'feminist kız kardeşlik' ilkesi de masalda kendine böylece yer buluyor.

Anahtar Kelimeler: Pınar Selek, Masal, Feminist Eleştiri, Peçe/Pelerin.

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (APA 6. Sürüm):

Kaygan, M. (2019). Siyah Pelerinli Kız'dan Kara Peçeli Cadı'ya: Feminist Masal İncelemesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (2), 375-395.

¹ Bu makale yazarın "Masalın yeni dili: Pınar Selek'in seçilmiş üç masalı" başlıklı yüksek lisans tezinden (Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016) türetilmiştir.

* Doktora Öğrencisi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0003-4352-5731, gecgelmelike@gmail.com

**FROM THE BLACK CLOAKED GIRL TO THE BLACK VEILED WITCH:
AN ANALYSIS OF A FEMINIST TALE²**

Abstract

Sociologist Pınar Selek, had found herself in the world of tales as a listener, at first. Then, she had told these tales to her sister. She started her career as a tale writer with the tales; Su Damlası, Yeşil Kız ve Siyah Pelerinli Kız (A Drop of Water, Green Girl, and The Girl with the Black Cloak) which are examples of feminist tale. The subject of this paper, The Girl with the Black Cloak is about a young girl who defies the gender roles imposed upon her in order to survive in a patriarchal society. But beyond this, the tale severely criticises gender roles; isolation and outcasting of a single mother by society and masculinised life with the silent witnesses of this outcast.

The Girl with the Black Cloak is one of the examples of new feminist tale, for certain as it gives clues about how to demolish enforced binaries such as "a woman is either a fairy or a witch" in a society in which people keep their silence and ignore child brides who are forced into marriages for consideration money. In the tale, the reader witnesses the mutual rebellion of two characters with different stories; the transformation of the girl with the black cloak into the witch with the black veil and the journey of a character named Yosun to Yosun Fairy. "Feminist sisterhood doctrine" also takes place in the tale in addition to the criticism of male dominated society, masculinised ideology and social norms.

Keywords: Pınar Selek, Tale, Feminist Criticism, Veil/Cloak.

GİRİŞ

Masallar olağanüstü kişilerin olağanüstü ve gerçekdışı hikâyelerini konu alan anlatılar olarak genellikle gerçeklerden soyutlanmış halde sunulmaktadır, fakat biliyoruz ki masallar gerçeklerden tamamen bağımsız değildir, zira masallar en basit haliyle bile egemen ideolojinin kültürel kodlarının taşıyıcılığını yapmaktadırlar. Masallar içinde doğdukları toplumların ananelerinin ve devlet ideolojilerinin taşıyıcılığını yüklenmiş anlatılardır. Kitabına "*Masal bir hayal disiplindir*" (Sezer, 2014:11) diyerek başlayan Melek Özlem Sezer, şöyle devam etmiştir: "*klasik masal, bilinçaltı simgelerini ve genetik hafızayı kullanarak, görünür hikâyenin altına bambaşka bir hikâye, iktidara hizmet eden ideolojik bir ileti düzeni kurar*" (Sezer, 2014:12). İşte masallar yüzyıllardır olağanüstülük içeren konuların, periler ülkesinin yarattığı hülyaların, sonunda kurtuluşa ve zafere erişen kahramanların yarattığı hayal ülkesi sebebiyle ideolojik altyapı çözümlemesine uğramamış, bu türden araştırmalar açısından fakir kalmıştır. Çünkü Tolkien'in de dediği gibi: "*Periler Diyarı tehlikeli bir ülkedir ve bu diyarda ihtiyatsızlar için tuzaklar, fazla cesur olanlar için de zindanlar vardır*" (Tolkien, 1999: 11).

² This article is derived from author's master thesis titled "A new language in fairy tale: Three selected fairy tales of Pınar Selek" (Ege University, Graduate School of Social Sciences, 2016).

Masallar, toplumun bilinçdışı ürünleri olarak kolektif birer üretilerdir ve bu anlatılar, Platon'a göre 'çirkin uydurmalar'dan başka bir şey değildir, bunların anlatılması, aktarılması da kesinlikle kötülük getirir. Bu düşünceden hareketle 'masalcıların kollanması' ve yurttaşların 'ileride edinmelerini istediği düşüncelerle' biçimlendirilmesini öne sürmüştür: “Masalları güzelse, bırakacağız söylensinler. Kötüye yasak edeceğiz”(Eflatun, 1971: 68-69). Platon'un 'kötü masal' ifadesiyle, bireylerin toplumsal yapıya karşı çıkacak ve egemen ideolojiyi-ki egemen ideoloji ataerkil ideolojidir- sorgulamasına sebep olacak düşünceler edinebileceği anlatıları kastettiğini düşünebiliriz.

Masalları, toplumun bilinçdışı kolektif ürünleri olarak tanımladık. Peki, bu bilinçdışı ve kolektif bilinçdışı kısaca nedir? Bilinçdışı, kişinin toplumsal yaşamda var olabilmesinin önkoşullarından biri olan toplumsal normlara uyum sağlamak zorunluluğu olduğu için, içinde taşıdığı ama bastırmak zorunda olduğu dürtülerini hapsediği alandır. Yalnız bu kapatma bilincin kontrolünde olmayan arzu ve fantezilerle insan davranışını dolaylı da olsa yönlendirmeye başlar. Freud'a göre bilinçdışına ulaşmanın en güzel yolu rüyalardır. Ona göre ortaya çıkmasını istemediğimiz arzularımız rüyalarımızda görünür olmakta ve arzularımız hayali olarak tatmin edilmektedir(Fromm, 1990: 77). Freud'a göre “sadece rüyalar ve nevroitik semptomlar değil, mitler, hikâyeler, peri masalları, fıkralar ve günlük davranışlarımızın çoğu bilinçdışı olarak arzu ettiklerimizin simgesel karşılığıdır”(Bock, 2001: 63). Freud'un 'bilinçdışı' kavramı Jung'un 'kolektif bilinçdışı' tanımıyla daha ileri bir noktaya taşınmıştır. Jung'un kolektif bilinçdışı, kalıtsal özellik göstererek nesilden nesle aktarılır. Bu noktada “arketip” olarak adlandırdığı, insanlığın başlangıcından günümüze dek evrilerek ulaşmış olan motiflerdir. Arketip “en eski ve en evrensel düşünce biçimleri” (Jung, 1997: 145) ve “aynı tip sayısız yaşantının psişik kalıntılarıdır” (Jung, 1997:323). Jung'un arketip kavramını oluştururken hareket noktalarından birini “bütün toplulukların mitoloji ve folklorunda bazı motiflerin hemen hemen aynı biçimde tekrarlanması” (Jung, 1997: 276) olgusu oluşturmuştur.

Eril İdeolojinin Başat Aygıtı Olarak Dil ve Masalların Cinsiyetçi Dili

İnsanlar yaşamı dil aracılığıyla anlamlandırır, yalnız, yaşamlarımızı anlamlandırma aracımız olan dil, kişide doğuştan var değildir. Dili, içine doğduğumuz aileden başlayarak içine doğduğumuz dil kodlarıyla alımlarız. Weedon bu konuda şöyle demektedir:

“Aslında kişi bir seçimi olduğunun farkında değildir. Dilin içine girmek çok erken yaşlarda gerçekleşir ve genellikle hüküm süren aile yaşamının belirli söylemleri etrafında meydana gelir. Ayrıca birçok söylem biçiminin tutarlı bir özelliği kendi taraflılığını inkâr etmesidir. Kişi kendi 'doğru'ları dışında olası farklı anlamların varlığını kabul etmeyi başaramaz”(Weedon, 1992: 98).

İnsanı söz edilen kabulden uzak tutan şey ise dili sorgulamasına gerek olmadığına dair ön kabulüdür. Bu nedenle sorgulamaksızın kabul edip kullandığı dil ile egemen ideolojinin çıkarlarını korumaya da hizmet eder. Çünkü:

“...dil kuşkusuz en önemli baskı araçlarından birisidir. Dil ideolojik olarak konuşulduğu yere göre tanımlamalar yaparak hizmet ettiği ideolojinin iktidarını değişmez kılmaya çalışır. Bu hegemonyayı kurabilmek için dil, tanımlamalar, metaforlar aracılığıyla normal/anormal, doğru/yanlış ve güzel/çirkin ayrımları yaparak bu değerlendirmeleri tartışılmaz gerçekler gibi sunmak durumundadır”(Çetinkaya'dan akt.Yağcıoğlu, 1994: 88).

Doğumlarından itibaren toplumsallaşma sürecine giren bireyler toplumsal normları da bu şekilde öğrenmektedirler. Bu noktadan hareketle toplumsal bütünlüğü meydana getiren bütün pratikler dil içinde var olduğu için, dili *'toplumsal birey'*in inşa edildiği yer olarak görmek mümkündür (Sancar, 2014: 87), diyebiliriz. Lacan'a göre bireyin pre-ödüpal aşamadan ödüpal aşamaya geçişi aynı zamanda dile hapsoluşudur; çocuk pre-ödüpal aşamanın kusursuz varoluş bütünlüğünü, bu bütünlük içinde anneye bütünleşmiş oluşunu yitirir; 'ben'ini dış dünyadan ayırıştırır, öznelliğe mahkûm olur; bu kopuş kaçınılmaz olduğu kadar acıdır da, çünkü her bireyin içinde yitirilmiş bütünlüğe bir özlem bırakır; bireyin yaşamı artık hep bir telafi yaşamı olacaktır, hep pre-ödüpal aşamaya dönüp o noksansızlığı bir daha yakalamak isteyecektir. Ama bu uğurda kullanabileceği tek araç dildir, bu arzuyu bile dille ifade etmekten başka çaresi yoktur; işte bu yüzden dil de onun yaşamındaki bu müthiş boşluğu ve arzuyu yansıtır; dilin taşıdığı anlam yalnızca bu çabaya yönelik bir telafi girişimidir ve sonuçsuz kalmaya mahkûm bir girişimdir. Bu dil, aynı zamanda babanın dilidir. Çocuk, bu dile ve bilince mahkûm olmakla eşzamanlı bir biçimde cinsiyet ayrımının ve bu ayrımın belirlediği farklı yaşamların da farkına varır. Erkekler bu mahkûmiyeti egemenlik kurarak telafi etmeye çalışırlar; babanın dilini benimseyerek erkek egemen söylemi kurarlar, kadınlar ise sürekli erkek egemen söyleme ulaşmaya, bir bütünlüğü barındırdığını sandıkları bu söylemin olmayan anlam olanaklarının gizini çözmeye çalışırlar. Böylece güç, söylemin sahibinde, yani erkekte kalır; dili belirleyen erkek, toplum yaşamının diğer bütün kurallarını da belirler; 'Baba Kanunu'nun (yani dilin) egemen olduğu bir dünyada kadının kültürel cinsiyeti bu söylemin keyfiliği içinde üretilir durur (Akt. Parla,2009: 31).

Post-yapısalcılık ve Postmodernizm başlıklı çalışmasında Sarup'un ifade ettiği gibi, *“Dünyanın, başkalarının ve benliğin bilgisi dil tarafından belirlenir. Dil, herhangi bir kimsenin ayrı bir varlık olarak kendinin ayırtına varmasının bir önkoşuludur”(Sarup, 1997: 23).* Birey öznelliğini dil aracılığıyla kurar, ama birey öznelliğini kurarken ne kadar özgürdür ya da bireylerin özgürlüklerinden söz etmek mümkün müdür ya da cinsiyetler arasında öznellik inşasında bir ayrımdan söz etmek mümkün müdür? Lacan'ın da dediği gibi kadının özgür öznelliğinden söz etmek olanaksızdır, çünkü kadın öznelliği de ataerkil dil ile belirlenmiştir. Bireyin kurduğu öznellik dilin sınırları kadardır. Bireyin özgürlüğü dilin sınırlarının izin verdiği

kadardır, bu nedenle özgür bir öznellikten söz etmek imkânsızdır. Kadınlar, erkek dilinde var olmaktadır, erkek dili kadınları sadece nesne konumuna indirgemekle kalmaz, onları bu dilin parçası haline de getirir. Bu durum kadınların nesne konumuna itilmesinin getirdiği sorunların da ötesinde daha derinlikli sorunlara yol açmaktadır. Sibel Irzık ve Jale Parla *Kadınlar Dile Düşünce* adlı kitaba yazdıkları önsözde bu konuda şöyle bir açıklama yapmaktadırlar:

"Dilin sunduğu 'özneleşme' imkânları, insanın kendini bir yandan dilin nesnelere, bir yandan da dilin araçlarından ayırt etmesini, her ikisi üzerinde de belli bir egemenlik kurmasını, nesnelere hakkında işaretler yoluyla konuşma becerisi kazanmasını gerektirir. Ama ataerki toplumun dilli, kadınları çeşitli biçimlerde nesneleştirerek ve işaretleştirerek erkek öznenin kuruluşunun araçları yapmış, dilin öznesi olma sürecini kadınlar için özellikle sorunlu kılmıştır"(Der. Irzık, S. ve Parla, J., 2009: 8).

"Egemen ideolojinin sunuculuğunu yapan dil ve o dilin cinsiyetli öznellikler kurması feminist söylem tarafından sorgulanmıştır. Çünkü feminizm eril otoriteyi ve iktidarın üstünlüğünü sağlayan ve kemikleştiren ideolojilere karşı durur" (Morris, 2000: 5) diyen Morris, dilin cinsiyetli özneliğinden kurtuluşunu feminist söylemde aramızın haklılığına işaret etmektedir. *"Feminizmin en temel saptamalarından biri, kadınların erkekler tarafından yapılmış bir dil içinde yaşamak zorunda olduklarıydı. Bunun en azından bir anlamı, kadınların sessizliğinin, sürekli olarak onlar hakkında ve onlar üzerinden, onların dolayısıyla konuşan bir dil tarafından tanımlanması ve güvence altına alınmasıdır"* (Irzık ve Parla, 2009: 8) diyen Irzık ve Parla, feministlerin ataerki ideolojiye karşı sürdürdükleri savaşın en etkili aracının neden dil olduğu konusunda açıkça şöyle demişlerdir; çünkü kadınlar hep erkeklerin dilindedir. Ataerki toplumun dili, Irzık ve Parla'nın da ifade ettiği gibi kadınları nesneleştirerek erkek öznenin kurulmasında bir araç konumuna getirmektedir. Buradan hareketle kadınlar dilin öznesi olma sürecinde de kendilerini ataerkinin dili ile mücadele içinde bulurlar. Virginia Woolf'un deyişiyle bir kadının 'ben' demesi ile bir erkeğin 'ben' demesi birbirinden tamamen farklıdır, çünkü erkek 'özne' olarak ben derken, kadın erkek diliyle kurulmuş yani erkeğin karşısında konumlandırılmış ben olarak konuşmaktadır; bu ikili ilişki, iktidar sahibi olmak ve olmamak arasındaki bağın güçlü bir göstergesidir.

Masalların dili

Yüzyıllardır varlığını sürdüren bir tür olarak masallar, farklı kültürlerle ait sözlü gelenekleri aktararak toplumun iç yüzünü ortaya koymaktadır. *"August Nitschke'nin açıkladığı üzere, masallar tarihsel bir çağ içinde toplumsal düzenin yansımalarıdır ve kabile, cemaat ya da toplumda birlikte yaşayan insanların istek, ihtiyaç, hayal ve dileklerini sembolize ederler"* (Akt. Zipes, 2002: 7). Bu açıklamadan hareketle, masalların dilinin içinde üretildikleri toplumun kültür sembollerinden, toplumsal normlarından beslendiğini söyleyebiliriz. Sözlü kültürde

gelişen masallar, aristokratların eril tahakkümünün devamlılığında olduğu kadar ve 'ataerkil uygarlaşma' yolunda eğitim aracı görevi de üstlenmiştir.

"'Evrensel' ve 'sınıfsız' masallar; farklı çağ, kültür ve coğrafyalardaki insanlığa dair evrensel ikilemlerin iç yüzlerini göz önüne sererler ve aristokratların salonundaki küçük hanımefendiler, çocuk eğitimindeki dadılar ve şömine etrafında köylü çiftçiler tarafından dile getirilirler. Çeşitli ulusal kaynaklara ve yazım ile basım farklılıklarına rağmen, millet ve sınıfı aşan insanoğlunun ortak deneyimlerinin, ümitlerinin ve korkularının kanutları olarak görülürler"(Harries, 2001: 3).

Yüzyıllardır masal anlatıcıları tarafından anlatılarak sözlü kültür ürünü olarak yaşatılan masallar, kuşkusuz birçok değişime uğramıştır. Avrupa'da on yedinci yüzyılda ilk kez yazıya aktarılarak yazılı kültür ürünü olan masallar, artık edebiyatın sınırlarında değerlendirilmektedir. *"Anlatıcıdan dinleyiciye, yazardan okura, okurdan tekrar dinleyiciye ulaşma başarısı göstermişler. Anlatıcısını kaybetmiş ve yazıcısını bulamayan sayısız masal ise unutulup gitmiştir"*(Şirin, 2007: 23).

Masalların yarattığı bu sonsuza dek mutlu yaşamının mümkün olduğu dünya, aslında hiç de herkesin mutlu olduğu bir dünya değildir. Çünkü sonsuza dek mutlu yaşamak sadece hâkim söylemin dikte ettiği şekilde davranmak ve yaşamakla mümkündür. Bu noktadan hareketle masalların hâkim söyleminin kadınların aleyhinde olduğunu söyleyebiliriz. Masallar eril söylemin kurduğu dişilik imgesini devam ettiren ataerkil kültür ürünleri olarak ele alınmalıdır. *"Klasik masal hepimizi ortak değerler ve normlara sahip evrensel bir topluluğun parçaları gibi gösterir. Hepimizin aynı mutluluk için uğraşıyor olduğunu, aksi iddia edilemez kesin hayal ve dileklerin olduğunu ve belirli çeşit davranışların garanti sonuçlar doğuracağını öngörür"*(Zipes, 1994: 5). Bacchilega'nın belirttiği gibi masallar ideolojik yollarla birçok toplumsal fonksiyonları yerine getirirler. Bu fonksiyonlardan biri de ataerkil ideolojinin egemenliğini sürdürecektir masal söylemlerinin belirli tipte kadın prototipi yaratmasıdır (Bacchilega, 1997: 8).

Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Temsili Açısından Masallar

"Edebi metinler doğrudan politiktir; 'kadını inşa etme' işinde görev alırlar" (Rooney,2006: 89).

Masallar yaratıldıkları toplumun kültürel normlarını içinde barındıran, eril dilin kodlarıyla aktarılan/yazılan ürünler olarak karşımızda durmaktadır. Kadının toplumun ötekisi olarak konumlanmasına sebep olan cinsellik, annelik, sadık eş olma, pasiflik, güzel ve alımlı olma gibi kavramlar, kadın olmaya dair düşünceler, hâkim ataerkil sistemin devamlılığını sağlayan kadınlık ve erkeklik kodları masallarda sık sık karşımıza çıkmaktadır. Zipes'in vurguladığı şekilde, *"Tarihsel olarak büyük çoğunlukla 19. yüzyıl sonunda kadın haklarını savunma hareketlerinin yükselmesi ile kadın yazarların masallardaki ataerkil imaların ve karakterlerdeki önyargıların daha çok farkına vardılar ve böylece özellikle Birleşik Krallıkta klasik*

masalların daha bilinçli şekilde gözden geçirip düzeltilmelerini yapmaya başladılar” (Zipes, 2009: 126).

Yukarıdaki alıntının gösterdiği gibi masallardaki toplumsal cinsiyet rollerinin sorgulanması on dokuzuncu yüzyılda başlamıştır. Toplumsal cinsiyet konusu irdelenmeye başlandıkça masalların ataerkil sistemin kodlarıyla örülü metinler oldukları ortaya çıkmıştır. Masallar erkek egemen toplumun devamlılığını saplayacak şekilde kadının erkeğe göre konumlanmasını pekiştirecek söyleme sahiptir. *“Anneye bağımlılık, çalışkanlık, hamaratlık, erkek egemenliğine itaat, ilahi güçler tarafından ödüllendirilmek- bunlar bir masalda çocuğun kendi özerkliğine saygı göstermeyen ya da çocuğun kendi yaratıcı güçlerini geliştirmesini desteklemeyen baskın motifleridir”*(Zipes, 2002: 146). İşte masalarda kadını erkek karşısında pasif olarak sunan motifler, kadının kahraman erkek tarafından kurtarılmayı beklemesi konusunda bile algı oyunu yaparak durumu romantik olarak vermektedir. *“Kadın için kurtuluş ya da sığınma talebi masalın işlediği hayaller üzerinden ilerler. Sanki o kurtarıcı erkekler doğal hakmış da, kadın başka türlü bir yaşamın beceriksizliğinde haddi olmayarak boş yere dolanmış gibi”*(Sezer, 2014: 13).

Kadın kahraman beyaz atlı prens tarafından kurtarılır ve 'mutlu son'a evlenerek ulaşır. Masallar kadını ataerkil toplumun beklentisine uygun halde tutacak pasif konumunu bu şekilde tekrar tekrar üreterek, bu sorunlu durumu 'normal'leştirmektedir.

SİYAH PELERİNLİ KIZ'DAN KARA PEÇELİ CADİ'YA: FEMİNİST MASAL İNCELEMESİ

Masalların eril ideolojiye nasıl ve neden hizmet ettiğini, masalların içinden doğduğu toplumsal yapı gereği cinsiyetçi dili, kadının ve cinsiyet rollerinin kadın açısından değerlendirmesine ilişkin yukarıda yazılan her cümle, feminizmin her alanda ve konuda nasıl mücadele ettiğinin bir örneğidir. Eril ve cinsiyetçi dili ve kadını ikincil konumlayan hatta sesi ve çoğu zaman ismi bile yer almayacak şekilde temsil ederek egemen ideolojinin yerini sağlama alan masal gibi kökleri çok eskilere dayanan edebi türleri yerinden etmeye çalışmak çok başlı ve kendini yenileyebilme özelliği olan bir yaratıkla mücadele etmeye benzer.

Masal Karakterleri Açısından Siyah Pelerinli Kız

Yosun

Masalın esas kahramanı aynı zamanda masalın anlatıcısı da olan Yosun, Midye Adası'nın henüz on iki yaşında olan sakinlerinden. Selek bu masalın anlatıcısını diğer iki masalında da olduğu gibi küçük bir kız çocuğu olarak kurgulamıştır, belki de masallarının esas kişilerinin kız çocukları olması Selek'in masal anlatıcılığına çocukluk yıllarında başlamasının ve masallarının dinleyicisinin de küçük kız kardeşi olmasının sonucudur. Seçimi bilinçli ya da tesadüf nasıl

gerçekleşmiş olursa olsun, söylenebilecek en kesin şey şudur: Selek'in masallarının kızları kendi seslerinin sahibidir.

Yosun'un yolculuğu başlamadan önce erkek egemen söylemin dayattığı rolleri benimsemiş bir kız olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bunu kendi sesinden de duyuyoruz: “*Ben nasıl bulacaktım? Üstelik erkek değildim*”. Yosun erkek olmadığı için bu yolculukta başarısız olacağını düşünse de maceraya atılmaktan geri durmaz ve macerası başladığında henüz dokuz yaşındadır. Onu maceraya iten abisinin Kara Peçeli Cadı tarafından kendi düğün gecesinde dayak yemesi gibi aktarılmış olsa da aslında Yosun, bu yolculuğa Kara Peçeli Cadı'nın varlığını ispatlayarak, ondan abisinin ve adasının öcünü alıp, yıllardır köyünün erkeklerinin yapamadığını yapmak ve böylece kendi rüştünü bir 'kız' olarak kanıtlamaktır. Erkeklerle göre konumlandırılmayı yüksek sesle olmasa da kararlılık ve inatçılığı ile içten içe sorgulamaktadır.

Siyah pelerinli kız

Dokuz kardeşin en büyüğü, simsiyah, upuzun saçları olan, neşeli, hayat dolu bir kız Siyah Pelerinli Kız. Annesini küçük yaşta kaybettiği için kardeşlerine annelik yapan bu kız, fakir bir balıkçıya âşık olur. Ama babası balıkçıyla evlenmesine izin vermez, çünkü kızın kendi hayatıyla ilgili karar vermesi mümkün değildir, erkek egemen sistem, kadınlar adına karar verme yetkisini aile reisi olarak tanımlanan babaya vermiştir, baba da sahip olduğu bu iktidarla kızını para karşılığında zengin bir adama satar.

Yaşadığımız toplumda hiç de yabancı olmadığı başlık parası, zorla ve küçük yaşta evlendirilme konuları masalda sorun olarak yerini alıyor ve masal boyunca karakterlerin yolculuğunda onlar tarafından eleştiriliyor. Siyah Pelerinli Kız da para karşılığı zorla evlendirilen kızlardan biri olarak yer alıyor masalda. Siyah Pelerinli Kız evlendirildikten sonra yemeden içmeden kesiliyor, dünyaya küsüyor, konuşmuyor ve âşık olduğu balıkçıyı unutamıyor. Bir gün limana gidip uzaklaşan gemilerin ardından sevgilisinin adını haykırıyor ve olaya tanıklık eden eşi tarafından bıçaklanıyor. Ve Siyah Pelerinli Kız'ın Kara Peçeli Cadı'ya dönüşeceği yolculuk da bu bıçaklanma hadisesinden hemen sonra başlıyor.

Midye Adası sakinlerinin ne zorla evlendirilme sırasında ne de eşi tarafından bıçaklanma sırasında kendisine yardım etmeyip büyük bir sessizlik içinde kalması, Siyah Pelerinli Kız'ın Kara Peçeli Cadı'ya dönüşmesinin temel sebeplerinden biri olarak karşımıza çıkıyor. O, artık yaşadığı toplum için hiç var olmamış gibidir, sanki hiç tanışılmamış, hiçbir varlık göstermemiş isimsiz kadınlardan biridir. Siyah Pelerinli Kız bıçaklandıktan sonra ormana, doğaya sığınır. Orman iyisi cadı tarafından yapılan büyü onun yaşamasını sağlayacaktır ama onu iyileştirmeyecektir. Çünkü Siyah Pelerinli Kız'ın sırtındaki bıçaklar, yaşanan her olay karşısında sessizliğini koruyan tüm Midye Adası sakinlerinin el izini de taşımaktadır ve gerçek iyileşme de ancak onların çılgınlıkları eşliğinde olabilir.

Siyah Pelerinli Kız, eril toplumsal normları yok sayarak sevdiği balıkçı ile özgür cinsellik deneyimi yaşar ve hamile kalır. Evlilik dışı ilişki yaşamış, bekâr bir anne adayısı olan kız, eril sisteme aykırı davranarak çoktan toplum dışına itilmiş, yok sayılmış, görünmez olmuştur, Kara Peçeli Cadı isimlendirmesi sonradan gelse de o zaten yaşadığı toplumun ötekisidir. Orman ise dışlanmış, ötekileştirilmiş, yalnızlaştırılmış, eril şiddet mağduru olan bu kızı korur, yaralarını sarar ve iyileşmesine yardımcı olur. Anne olma sürecinde ağaçlar ve hayvanlar onun destekçileri olsa da tamamen iyileşebilmesi, bıçak yaralarının kapabilmesi ve emzirebilmesi için insana ihtiyaç duymaktadır; bu durumu yarayı açanların yarayı kapatabilecek gücü elinde taşıması olarak da düşünebiliriz.

Kara Peçeli Cadı'ya Yosun'un yardım edecek olması bilinçli bir tercihtir, toplumun ötekisi Kara Peçeli Cadı, ataerkil sistemin kodlarıyla büyüyen Yosun ile iyileşirken; Yosun da eril kodlarından sıyrılıp kendi kişisel yolculuğuna çıkacaktır. Kadın dayanışmasına diğer iki masalında da yer veren Selek, bu masalda da kadın dayanışmasının, kız kardeşliğin feminist mücadelesi için ne kadar önemli olduğuna Cadı ve Peri birlikteliğinde, masalları tersine işleterek yer vermiş, masallardaki cadı-peri ikili karşıtlığına sıkıştırılan kadın temsillerini yerinden etmeye çalışmış ve başarılı da olmuştur.

Orman karakterleri

Türkler, ormanları iyi ruhların bulunduğu aydınlık-ışıklı ormanlar ve kötü ruhların yaşadığı karanlık ormanlar olmak üzere ikiye ayırırlar. Aydınlık-ışıklı ormanlarda ataların ruhu dolaşır. Bu ruhları kızdırmamak esas olup çeşitli kurbanlar sunulur. Masallarda orman karmaşık dünyayı temsil etmektedir. Yeraltı dünyası ile yaşadığımız dünya arasında bir sınır gibidir. Tılsımlı objeleri ve olağanüstü yaratıkları (cinler, periler, devler) ile korkunç ormanlar, yeraltı dünyasının girişini sembolize etmektedir. Bu sihirli varlıklar aslında Tanrı kutu taşıyan varlığı saklamaya çalışmaktadırlar. Ancak Tanrı kutu taşıyan, kutsal sırları bilen insanlar, bu zor şifreleri çözerek oradaki hedeflerine ulaşabilirler. Anadolu'dan derlenen masallarda orman, ya cinlerin ve devlerin mekânıdır ya da yakacak odun toplamaya gidilen sıradan bir mekândır (Ergun, 2010:115).

Anadolu masallarında orman çoğunlukla koruyucu olarak karşımıza çıkar. Kahraman ormana bırakıldığında/terk edildiğinde ya da sığındığında ormanın iyi ruhları tarafından muhafaza edilir. Bu durumun ormanın kutsal bir mekân olarak düşünülmesinin sonucu olduğunu söyleyebiliriz. Bayat, bu duruma Kazan Tatarlarının orman iyisini örnek göstermiştir. Karaurman Babay olarak adlandırılan orman iyisi, ağaçların, kuşların, hayvanların sahibidir ve bir de kızı vardır, kızı Orman İyase olarak adlandırılır. Orman İyase, ormanda zor durumda olan kişilere yardım eder, ormanı tehlikelerden korur, ormana kötülük edenleri ise cezalandırır (Bayat, 2015:176).

Orman iyeleri, kutsal ormana bırakılmış ya da kutsal ormana sığınmış masal kahramanlarına yardım eder. Kutsal mekân olarak orman, içindeki bazı ağaçlara da

kutsiyet vermiştir. Kavak, kayın, meşe, çam, söğüt gibi ağaçlarda kutsal görülür. Meşe, masalarda kahramanlara hayat verme özelliğine sahip olmakla birlikte Tanrı'nın kutlu sembolü olan guguk kuşu da meşe dalına konar. Çuvaş masalarında kahramanlar yeraltı dünyasına meşe ağacıyla inerler. Bu ağaca dileklerin gerçekleşmesi için kumaş bezlerin bağlanması meşe ağacına atfedilen kutsallıkla ilgilidir (Ergun, 2004:237). Masalarda ağaçlarla ilgili şu özellikleri gözlemleyebiliriz: Masal kahramanlarını koruma, yiyecek sağlama, buldukları zor durumdan kurtulmaları için yol gösterme, huzur ve güç vermek. Genel olarak güçsüz ve çaresiz şekilde ormana sığınan ya da bırakılan masal kişisi, ormanın kutsiyeti sayesinde gittikçe güçlenir ve masalın ana kahramanı yerine gelir.

Masalda da orman işte tüm bu özellikleriyle karşımıza çıkmaktadır. Siyah Pelerinli Kız bıçaklanıp ormana bırakıldıktan sonra, hayvanlar, Meşe ağacı ve Orman Cadısı ona yardım etmiş, koruyup saklamıştır. Bebeğinin doğmasına ve bakılmasına da yardım etmişlerdir. Meşe ağacı Yosun'un Kara Peçeli Cadı'ya yardım etmesi için ona yol gösteren, akıl veren bilge ağaç konumundadır. Yosun, Siyah Pelerinli Kız'ın gerçek hikâyesini de ondan öğrenmektedir. Ormanda yaşayan yırtıcı hayvanlar bile Siyah Pelerinli Kız'a ve bebeğine yardım etmektedir. Kara Peçeli Cadı'yı yıllardır arayan köyün erkeklerinin onu bulamamasının sebebi 'Orman'ın kendisini saklamasıdır, orman iyilere yardım eder, kötülerini ise cezalandırır.

Masalda 'Orman Cadı'sı da yer almaktadır. Hatta onun ortaya çıkışı orman sakinleri tarafından şaşkınlıkla karşılanır: “*Derken bir mucize olmuş! Bizim adanın yaşadığı en büyük mucize. Orman cadılarından birinin yolu bu adaya, bizim ormana düşmüş.*”

Ağaç baba

Ağaç Baba, masalımızın anlatıcısı Yosun tarafından masalın esas kahramanı addediliyor. Eskiden balıkçılık yapan, uzun bir süre Midye Adası'ndan dışarıda yaşamış ve daha sonra memleketine dönmüş ama artık marangozluk yapan Ağaç Baba, aslında Siyah Pelerinli Kız'ın sevdiği balıkçıdır. Masalın sonunda zaten Yosun da bu durumun doğruluğuna ilişkin ipucunu veriyor: “*Demek eskiden balıkçıymış... Demek eskiden balıkçıymış... Demek eskiden balıkçıymış... Hem de uzun zaman dışarıda yaşamış... Olabilir miydi? Bizim Ağaç Baba, Siyah Pelerinli Kız'ın sevdiği balıkçı olabilir miydi?*” Midye Adası sakinleri tarafından özellikle de çocuklar tarafından çok sevilen, yalnız yaşayan ve yaşlı bir adam olan Ağaç Baba, masalarda karşımıza 'Bilge Dede' olarak çıkmaktadır. Masal kahramanlarına akıl vererek içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulmaları için yol gösteren masal bilgilerinden biridir Ağaç Baba.

Masalda geçen diğer kişiler

Ağabeyi Yosun'un maceraya atılmasını sağlayan, düğün gecesi Kara Peçeli Cadı'dan dayak yiyen kişi olarak karşımıza çıkmakta ve masalda bu olay dışında varlık göstermemektedir. Yosun'un annesi ve babası erkek egemen söylemin

dayattığı toplumsal cinsiyet rollerini olduğu gibi benimsemiş ebeveynler olarak yer alıyor masalda. Annesi ve babası Yosun'un atılmak istediği maceradan uzak durması konusunda yasaklamalar getirmektedir, Yosun her ne kadar bir süre bu yasaklamalara boyun eğmiş olsa da sonunda kendi kararlarını uygulamayı seçerek artık anne ve babasının kendisinden beklediği 'uslu kız' değildir.

Masalda Siyah Pelerinli Kız'ın ebeveynlerinden sadece babası hayattadır. Babası kendisini zorla evlendiren kişi olarak Siyah Pelerinli Kız'ın Kara Peçeli Cadı'ya dönüşümünden yani toplumun cadısı, ötekisi kadın olarak ormanda yaşamaya çalışmasına ve toplumdaki izole, yalnız bir hayat sürmesine bir anlamda kendi hayatıyla ilgili aldığı kararlar sebebiyle sürgün edilmesine neden olan kişilerin başında gelir. Babasıyla birlikte ataerkil ideolojinin erkeğin kadına hükmetmesini olanaklı kılan söylemlerinden aldığı güç ile zorla evlendirildiği kocası da Siyah Pelerinli Kız'ın yaşadıklarının bir diğer sorumlusudur.

Masalda Yosun'un Kara Peçeli Cadı'yı arama ve bulma yolculuğunda ona eşlik eden arkadaşları da vardır. Onların masaldaki görevleri kahramanın yolculuğa cesaret etmesini sağlamak, ona bir başlangıç sunmaktır. Bir çocuk oyunu olarak başlayan macera Yosun'un kendini bulma yolculuğuna dönüştüğünde arkadaşları ortadan kaybolur.

Toplumun Ötekisi: Siyah Pelerinli Kız'dan Kara Peçeli Cadı'ya

Siyah Pelerinli Kız annesini kaybedince kardeşlerine annelik yaparak bir anlamda kayıp annenin yerini almıştır. Masalarda eşini kaybeden erkek hemen evlenmektedir ve çocuklar üvey anne ile tanışmaktadır. Üvey anne masalarda cadıyla aynı konumda yer alır ve masal kahramanını olan 'iyi kız' karşısına 'kötü kadın' olarak çıkar, masalın sonunda da mutlaka cezalandırılır. Feminist masal örneği olarak incelediğimiz bu masalda Siyah Pelerinli Kız annesini kaybetmektedir, yalnız masalarda annenin yokluğunda hemen beliren üvey anneyi burada göremeyiz, onun yerine en büyük kız olan Siyah Pelerinli Kız, kardeşleriyle ilgilenerek ev-içi ücretsiz emekçisi anne rolünü üstlenmek zorunda kalır. Erkek egemen sistemin kurduğu ve devamlılığını sağladığı aile kurumunda ev-içi 'kadın'a ait görülmekte ve kadın o evin içine sıkıştırılmaktadır. Kadın 'anne'lik üzerinden yüceltilerek 'kutsanmış' aile içine hapsedildiğinin farkına varmadan kamusal alanın dışında tutulmaktadır (Kaygan: 2016: 100).

Pınar Selek iyi kadın / kötü kadın ikiliğine sıkıştırılmış kadın temsilini yerinden etme yolu olarak üvey anne figürüne yer vermemiş ve masallardaki yerleşik temsillerden birine başkaldırmıştır. Ataerkil sistemin kadına dayattığı rollerden biri olan çocuk bakımının ister üvey anne ister aile büyüğü bir kadın ya da büyük kız kardeş tarafından üstlenilmesi, bu durumun sadece 'kadın'a ait bir görev olarak görülmesini gözler önüne sererek sorunsallaştırılmıştır. Siyah Pelerinli Kız'ın, erkek egemen toplumsal yapının kadına dayattığı annelik görevlerini üstlenmiş olsa da geleneksel anne figürüne uygun görülmeyen davranışlar sergileyerek dayatılan role başkaldırısını da okuruz:

“Yaşından büyük sorumluluklar almasına rağmen, delidolu, haylaz ve çok sevimliymiş. Denize girdi mi çıkmak bilmezmiş. Komşu adalara kadar yüzdüğü söylenirmiş. Bazen babasıyla balığa çıkar, geceleri denizin ortasında suya atlar; karanlık sularda yüzermiş...”

Yaşı hakkında tam bir fikrimiz olmasa da yaşının annelik için küçük olduğunu anladığımız Siyah Pelerinli Kız bir balıkçıya âşık olur. Siyah Pelerinli Kız, aşk konusunda da ataerkil toplumun kadını özgür bir özne olarak görmediğini kavrayacaktır; eril sistem her türlü karar mekanizmasını kendi bünyesinde topladığı gibi, kadın adına karar verme yetkisini de elinde bulundurmaktadır, Siyah Pelerinli Kız'ın âşık olacağı, belki evleneceği kişiyi seçme hakkı bile babasındır ve babası Siyah Pelerinli Kız'ın “fakir bir balıkçı” ile evlenmesine izin vermez. Kızı kendisi için gelir kapısıdır, ‘namus’lu şekilde yetiştirdiği kızını ancak onun ‘namus’unu para karşılığı satın alacak güçte biriyle evlendirebilir, kız bir ticaret malı olarak sadece mekân değiştirir, baba evinden koca evine transfer edilmektedir. Feminist masal, geleneksel masal karşıtlığının en belirgin okunduğu noktalardan biri de Siyah Pelerinli Kız'ın evlendirilmesi konusudur. Daha önce belirttiğimiz gibi masal kahramanı sessiz, iyi ve güzel kız, ya padişah/kral babasının karar verdiği kişiyle evlenir, ya da bu karara karşı çıkarak kendisini bir macerada bulur ve onu çıktığı maceradaki zor durumdan kurtaran yakışıklı bir prensle evlenerek mutlu sona ulaşır ki ilk başta karşı çıkarak evlenmediği kişi ile macera sonunda evlendiği kişi aynı kişidir ama ya bir cadının büyüünün etkisindedir ya da prens kızın kendisine uygun olup olmadığını, sadakatini ve iyiliğini sınamak için bir oyun düzenlemiştir. Yani klasik masalarda yer alan kadınlar aslında kendi hayatlarının içinde figürandır, kendilerine ait sesleri yoktur, onlar masalın esas kahramanı olan kurtarıcı erkeklerin masalda erkekliklerini kuracakları yardımcı figürden öteye geçmezler. Bizim incelediğimiz feminist masal ise eski masalların hülyalı perdesine kocaman bir çizik atmış ve erkek egemen sistemin erkek merkezli, kadını erkek karşısında ikincil konumlayan çarpık yapısını sorunsallaştırmış, kadınların kurtuluşunu beyaz atlı prenslerin varlığına bağlamamış aslında beyaz atlı prens söylemini yerle bir etmiştir.

Masalarda nasıl bir macera yer alırsa alsın ‘mutlu son’ motifi toplumsal bir kutlama, seslerin gökyüzüne yükseldiği bir şenlik olarak yer alır masalların sonunda. İşte feminist masal örneğimiz en çok da ‘mutlu son’ öğretisine darbe vurmuştur, ataerkil sistem Siyah Pelerinli Kız'ın sevmediği, istemediği bir erkeğe babası tarafından satılması karşısında tamamen sessizdir, evlilik sessizlik içinde gerçekleştirilmiştir. Siyah Pelerinli Kız istemediği kişiyle zorla evlendirilmesine direnemesi de aslında ataerkil aile yapısının beklediği ‘sadık eş’, ‘sessiz eş’, ‘anlayışlı eş’, ‘kocasının bir dediğini iki etmeyen eş’ türünden tüm öğretilerine baş kaldırmıştır. Bu başkaldırı pasif direniş örneği olarak çok anlamlıdır. Siyah Pelerinli Kız, kaderine boyun eğmiş gibi görünse de aslında sonsuz bir sessizlikle kendisinden beklenen ‘iyi, sadık, boyun eğen eş’ rollerinin hepsini yıkıp geçmiştir.

“Siyah Pelerinli Kız saçlarını kısıp kesmiş ve dilini düğümlemiş. Yeni evinde kimse onun sesini duymamış. Aylarca yatağında kıpırtısız yatmış.

Sonra bir gün bakmışlar ki yatak boş. Kocasını hemen aramaya çıkmış. Çok geçmeden, onu deniz kenarında, teknelere el sallarken bulmuş. Evlendiğinden beri ağzından en küçük bir ses bile çıkmayan kız, hiç durmadan balıkçının adını haykırıyordu... Bunu gören kocası hem gözlerine ve kulaklarına inanmamış hem de çok öfkelenmiş. Hiç düşünmeden, elindeki bıçakları kızcağzın sırtına saplamış... Sonra da öldü zannedip onu ormana taşımış ve üstüne biraz toprak atmış. Vahşi hayvanlara terk etmiş yani... Ne konuşan ne de hareket eden bu asık suratlı, kırpık saçlı kızdan böylece kurtulmuş.”

Masaldan alıntıladığımız bu bölümde aslında Siyah Pelerinli Kız'ın 'kendi ölümü'nün yasını tutmakta olduğu görülmektedir. Yas ritüellerinden olduğunu bildiğimiz 'saçını kısacık kesme' ve 'dilini bağlama' ifadeleri Siyah Pelerinli Kız'ın aslında öldüğünü anlamamıza yardım eden ifadelerdir. O kendisiyle birlikte, istemedikleri insanlarla zorla evlendirilen, satılan tüm kadınların da yasını tutmaktadır. Eril kodlarla örülü masalların aksine bu masalda evlilik 'mutlu son'u değil, masalın başlangıcını temsil etmektedir.

Manevi ölümüne yas tutan Siyah Pelerinli Kız, ölümü fiziksel olarak da deneyimleyecektir. Deniz kıyısında sevdiğinin adını durmadan haykıran kız, kocası tarafından bıçaklanacak ve ormana atılacaktır. Toplum için zaten adı olmayan bu kadının ölümü hiçbir şekilde ses bulamayacak, çünkü eril toplumda kadının 'namusu'nun koruyuculuğu erkeklerle verilmiştir. Eğer erkek kadının namusuna halel getirdiğini düşünüyorsa bu durumda kadını istediği şekilde cezalandırabilir ve koca/sevgili/erkek yine aynı ataerkil toplum tarafından korunur, haklı görülür, erkekliğini korumuş olarak yüceltilir. İşte Pınar Selek bu anlatıda açıkça kadın cinayetlerine gönderme yapmış ve erkeğin 'namusunu temizlemek' adına işlediği cinayetlerin erkek egemen ideoloji tarafından nasıl doğal karşılandığının eleştirisini yapmıştır. Kadınlar yüzyıllardır her türlü erkek şiddetine maruz kalmaktadır, sevgilisinden ayrılmak isteyen kadınlar, kocasından boşanmak isteyen kadınlar, zorla evlendirilmeye karşı çıkan kadınlar, zorla evlendirildiği erkekle cinsellik yaşamayı reddeden kadınlar, eşinin ya da babasının istediği gibi giyinmeyen kadınlar, sokağa hatta pencere önüne çıkan kadınlar, kürtaj olmak isteyen kadınlar, çocuk doğurmak isteyen kadınlar, çocuk sahibi olamayan kadınlar, çocuk sahibi olmak istemeyen kadınlar, evden kaçan kadınlar, şiddetten kaçmaya çalışan kadınlar, çalışan kadınlar, ev-içi emekçisi kadınlar, okuyan kadınlar, okumak isteyen kadınlar... Siyah Pelerinli Kız da eril şiddete maruz kalan isimsiz kadınlardan biri olarak ormanlık alanda ölümüne terk ediliyor; Midye Adası'nda yaşayan hiç kimse bu durum karşısında ses çıkarmıyor, çünkü evli bir kadın olan Siyah Pelerinli Kız, sevdiği adamın ismini haykırarak, kocasının namusunu kirletiyor ve ölümü 'hak etmiş' olarak görülüyor. Pınar Selek'in kadın cinayetlerinin ardındaki suçluyu bir kişi olarak değil ataerkil sistemin erkeği yücelten, koruyan söylemlerini benimseyip, şiddet karşısında dilsiz olan tüm toplum olarak gördüğünü söyleyebiliriz.

Siyah Pelerinli Kız kocası tarafından öldüğü sanılarak ormana terk ediliyor, fakat masalın mucizesi bu ya, orman iyisi tarafından ya da masalda geçtiği şekliyle 'orman cadı'sı tarafından kurtarılıyor ya da sadece hayatta kalıyor demek daha doğru olacaktır.

"Siyah Pelerinli Kız, ormanda yapayalnız kalmış. Yaralıymış, yattığı yerden kalkamıyormuş. Derken bir mucize olmuş! Bizim adanın yaşadığı en büyük mucize. Orman cadılarından birinin yolu bu adaya, bizim ormana düşmüş. Onu hemen ayağa kaldırmış, genç kıızı büyüsiyle iyileştirmiş ama sırtındaki bıçakları çıkarmamış."

Siyah Pelerinli Kız'ın Kara Peçeli Cadı'ya evrileceği hikâye de böyle başlıyor. Peçenin erkek egemen sistemin kadın bedeni üzerindeki hâkimiyetinin bir göstergesi olduğunu söylemiştik. Peçe, kadının ait olduğu alanın göstergesidir, kadın ev-içine aittir, kadının mekânı evinin içi, eşinin/babasının dizinin dibidir. Eğer kadın 'zorunlu' bir durumda kamusal alana çıkacaksa kendisini bir örtünün arkasına gizlemeli, aslında özel alanını kamusal alana taşımalı, aynı görünmezliği sürdürmelidir. Siyah Pelerinli Kız'ın Kara Peçeli Cadı'ya dönüşümünün birden fazla okumasını yapmak mümkündür. Masalda Siyah Pelerinli Kız henüz evli değilken pelerin kullanmaktadır, yalnız pelerinini başını ve yüzünü örtmek için kullandığına ilişkin açık bir ifadeye rastlamıyoruz. Yine de biliyoruz ki pelerin ile peçe aslında aynı amaca hizmet etmektedir. Özel alanda kadınlar genellikle omuzlarında tuttıkları örtüleri kamusal alana çıktıklarında ya da eşleri ve babaları dışındaki erkekler ev-içi alana girdiğinde başlarına ve yüzlerine çekerler, örtünürlerdi. Bu örtüler kadınların iffetli olduklarının toplumsal göstergeleriydi. Peki, masalda Siyah Pelerinli Kız gerçekten bu amaçlarla mı pelerin kullanmaktadır? Biz Pınar Selek'in bu masalda örtünme edimine ilişkin verdiği ipuçlarını tek yönlü okumayla anlayabileceğimize inanmıyoruz. Bizce kadının kendi hayatı üzerinde söz sahibi olamadığı bir masalda pelerin ya da peçe de ataerkil kültürün kadın bedeni üzerinde kurduğu hâkimiyetin bir göstergesi olarak yer almaktadır. Masalda kendi sesinin sahibi olamayan, erkek egemen kültürün ötekileştirdiği kadın Siyah Pelerinli Kız, ölüme terk edildiği ormanda kişisel dönüşümünü gerçekleştirerek Kara Peçeli Cadı olarak Kirke'yi akla getirmektedir. Yaşadığı Midye Adası'nın isimsiz kadınlarından biri olarak ölüme terk edilen Siyah Pelerinli Kız, toplumun ötekisi olarak erkek karşısında ikincil konumlandırılmış tüm kadınların öcünü almak için pelerinini omuzlarından kafasına geçirerek kendisiyle ötekileştirildiği, unutulduğu toplum arasına peçe örtüyor ve peçe Siyah Pelerinli Kız'ın görünmezlik kalkanı oluyor. Artık kara peçesinin ardında karanlığın, gecenin, korkunun timsali haline gelip, ataerkil kültürün kodlarıyla sarılmış Midye Adası sakinlerinden öç almak için geri dönüyor. İşte böylece peçe erkek egemen kültürün kadın bedeni üzerindeki hâkimiyetini kaybediyor, Kara Peçeli Cadı örtünme pratiğini tersine işleterek aslında kendi sesini, hikâyesini kazanıyor. Yıllarca Midye Adası sakinleri tarafından korkuyla anlatılacak masalların esas kahramanı olarak ses buluyor Kara Peçeli Cadı.

“ Siyah Pelerinli Kız'ın derdi insanlarla. Orman Cadısı'nın büyüünden sonra, hiç vakit geçirmemiş, kendisine bıçak sokan adamın peşine düşmüştü. Hem de öyle böyle değil. Sonunda adayı terk etti adam. Bizim kız da başkalarına saldırmaya başladı. Çünkü zaman durdu onun için. Yarası hala taze.

Kimse tam olarak suçsuz değildir. Onu bıçaklayanlara kimse dokunmadı. Kimse Siyah Pelerinli Kız'ın yarasını sarmadı...

Bu nedenle güvenmiyor köylülere. Güvenmediği için de tüm kızların kendisi gibi zorla evlendirildiğini düşünüyor. O da damatları cezalandırıyor. Böylece büyüden de kurtulacağını sanıyor. Ama olmuyor. Yara iyileşmiyor.”

Kara Peçeli Cadı Kirke gibi erkeklerin korkulu rüyası haline işte böyle geliyor. Yaşadığı tüm acıların öcünü almak için Midye Adası'nın erkeklerini cezalandırıyor, ama yaraları iyileşmiyor. Pınar Selek'in şiddetsiz ve nefretsiz dünya özleminin masala yansıdığını düşünüyoruz. Masalın gidişatına uygun kurduğu karakter Kara Peçeli Cadı nefret ve şiddetle iyileşmiyor, aksine yükü artıyor. Burada erkeklerden öğ almayı denese de bir türlü iyileşemeyen Siyah Pelerinli Kız'ın esas derdinin biyolojik erkeklik değil ataerkil toplum yapısı olduğunu bir kez daha anlayabiliyoruz.

“ Bu yaralar ancak insan eliyle kapanabilir. Çünkü senin derdin insanlarla. Sırtında iki tane gibi görünen onlarca bıçak sapı var. Her birinin üstünde, sadece evlendiğin adamın değil, babanın, sevdiğinin, kardeşlerinin, komşularının ve arkadaşlarının ellerini görüyorum. Bu eller senin içine, bıçaklarla birlikte nefreti de sokmuş. Nefret dolusun sen. Kaybettiğin gücünü bu nefret sayesinde kazanacaksın. Ama bu gerçek bir güç mü? Hayır. Aslında hiç de güçlü olmayacaksın. Nefret zayıflıktan doğar ve insanı daha çok zayıflatır. Başkalarına zarar verebilirsin ana kendi yararı temizleyemezsin.”

Siyah Pelerinli Kız'ın Kara Peçeli Cadı'ya dönüştüğü bu yol hikâyesinde Pınar Selek, ataerkil ideolojinin kadın bedeni üzerindeki hâkimiyetinin göstergelerinden biri olan örtünme edimini tersine çevirerek kadınlara, hali hazırda geçerli olan erkek egemen sistemin araçlarını tersine çevirmenin mümkün olduğunu göstermektedir.

Yosun'dan Yosun Peri'ye: Bir Yolculuk Hikâyesi

Yosun'un ataerkil aile yapısına ve erkek egemen kültürün hâkim olduğu Midye Adası'na başkaldırıp kendisini bulmasına ve Yosun Peri'ye dönüşmesini sağlayan olaylar Kara Peçeli Cadı'nın Yosun'un abisini düğün gecesi dövmesiyle başlamaktadır.

“ Ağabeyim evde yalnızmış. Tam çıkmaya hazırlanıyormuş ki birden cadı çıkmış karşısına. Hiçbir şey söylemeden süpürgesine sarılmış... Vurmuş, vurmuş... Ağabeyimin çığlıklarını önce ben duydum. Komşularla birlikte eve

girdik. Damadımız, yerde yatıyordu. Adanın biricik doktoru, yaşlı kadınlar; herkes elinden geleni yaptı ama ağabeyimin acıları dinmedi. Düğünde yüzü gözü morluklar içindeydi.”

Yosun abisinin öcünü almak için mi yoksa çocukluğundan beri dinlediği Kara Peçeli Cadı masallarında geçen cadıyı görmek için mi ya da Midye Adası'nın erkeklerinin bulamadığı cadıyı bularak toplum tarafından 'kız işi' olarak görülmeyen bir işi başararak aslında erkek egemen sisteme karşı bir başarı mı elde etmek istemiştir?

“Kendimi bildim bileli Kara Peçeli Cadı ile mücadele edilirdi. Köyün erkekleri her zaman silahlarla, sopalarla birlikte onu aramaya çıkarlar ama hiç bulamazlardı. Ben nasıl bulacaktım? Üstelik erkek değildim. Ve anlatıldığına göre bu cadı, sadece erkeklerin karşısına çıkıyor; kadınlara görünmüyordu.”

Yosun'un Kara Peçeli Cadı'nın peşine düşmesinin esas sebebi erkek egemen sistemin kadınlara/kızlara yüklediği rollere karşı çıkarak özgür bir özne olarak kendi kararlarını vermek istemesidir. Belki de Kara Peçeli Cadı'yı Midye Adası'ndan göndermeyi başaran, yaşadığı toplumu büyük bir dertten kurtaran kahraman kız olmak istiyordur. Kadınlara atfedilen rollere karşı çıkmasının sebebi her ne olursa olsun masalarda kurtuluşu erkeklerden gelen kadınlardan tamamen farklı bir kadın temsili görmekteyiz bu masalda. Yosun yolculuğunda ataerkil aile yapısının engellemeleriyle karşılaşsa da kendi yöntemleriyle engelleri aşmış ve yolculuğunu tamamlamış bir kadın olarak masallardaki pasif, sessiz, kurtarılmayı bekleyen kadın temsili yerle bir etmiştir. Yolculuğa tek başına çıkmaya cesaret edemeyen bir kız olarak karşımıza çıkan Yosun aslında bizi şaşırtmaz, erkek egemen kültürün dayattığı kadınlık rolleri ile büyütülmüş bir kız için aşamalı bir değişim masalın doğasına daha uygun olmaktadır.

“Ama işimiz çok zordu. Adamız küçük olduğu için, bu sırrı saklamakta zorlanıyor; sürekli yalan uydurmak zorunda kalıyorduk. Okul biter bitmez, oyun bahanesiyle buluşuyor ve aramaya başlıyorduk. Babalarımız, annelerimiz şaşkındı. Eskisi gibi denize girmiyor; midye toplamıyor; balığa çıkmıyor; sokakları sesimizle inletmiyorduk. ‘Dolaşmaya gidiyoruz,’ deyip iz sürüyorduk.

....

Kara peçesiyle rüyama giren, yani yüzünü hiç göstermeyen bu cadıyı bulmak için dolaşıyor, dolaşıyordum. Aradan haftalar geçti, aylar geçti, ben devam ettim. Hem de tek başıma.”

Yosun aslında bu maceraya atılmadan önce, bu yolculuğun kendi yolculuğu olduğunu bilse de hem yaşının küçük olması hem alışkın olduğu korunaklı yaşam biçimi hem de toplumsal cinsiyet rolleri benimsetilerek büyütülen bir kız çocuğu olarak içselleştirdiği toplumsal roller onun bu maceraya arkadaşlarıyla çıkmak istemesinin sebepleridir. Kara Peçeli Cadı'yı arama yolculuğu Yosun'un sahip olduğu korkuları ve onu çevreleyen toplumsal öğretileri görünmez yapmış, bir süre

sonra yoluna hem tek başına hem de büyük bir tutkuyla devam etmiştir. Aslında Yosun için Kara Peçeli Cadı'nın yolculuk bahanesi olduğunu öne sürebiliriz, çünkü Yosun ataerkil ideolojinin devamlılığını sağlayan araçlardan biri olan 'kutsal aile' içinde büyütülmüş, aile büyüklerinin hâkimiyeti altında kendi özgür iradesini değil ortaya koymak, kızlara/kadınlara dayatılmış rolleri içselleştirmiş bir kız iken artık onu kendi kararlarından, tutkularından vazgeçirebilecek herhangi bir iktidar olmadığını ve özgür bir özne olarak kararlarını sadece kendisinin verebileceğini fark ediyor.

“Bir gün okuldan geldim. Tam çantamı bırakıp cadıyı aramaya çıkacaktım ki annem önümde dikildi:

‘ Bugün çıkmayacaksın. Evde oturacaksın. Ne o öyle oğlan çocuğu gibi...’

Çok uğraştım ama annemi ikna edemedim. Sonunda sessizce bir yere oturdum. O da sakinleştiğime karar verip kardeşimle ilgilenmeye başladı. Biraz daha bekledim. Herkes işine gücüne dalınca, kapıyı açıp koşmaya başladım.

Koştum, koştum... Koştum.. Ormana varmıştım.”

Yosun'un yolculuğunun ikinci perdesi böylece başlamış oluyordu, erkek egemen sistem ile arasındaki görünmez ipleri koparıp yoluna devam eden Yosun artık gerçeklere ulaşabilecek, Yosun'dan Yosun Peri'ye dönüşecekti. Klasik masalarda mağdur edilmiş, annesini kaybetmiş kızlara yardım etmek için ortaya çıkan olağanüstü güçlere sahip, iyilik için kullanabildiği sihir gücü bulunan perilerden bir olmayacaktı Yosun Peri. Yosun kendi hayatı ve bedeni üzerinde tek söz hakkının kendinde olduğunu hâkim erkek egemen sisteme başkaldırarak öğrenmiş bir kadın/kız olarak artık sihir gücüne değil sistemle mücadele etme gücüne sahip bir peri olacaktır. Masalın doğası gereği olağanüstü özellikler sergileyen unsurlarla karşılaşsa da kendisi olağanüstü güçlere sahip değildir, onun gücü zincirlerini kırmasından, özgür bir özne olmasından ileri gelmektedir. Klasik masalardaki pasif ve kurtarılmayı bekleyen kadın yerine kendi hayatının iplerini elinde tutan aktif bir kadın vardır ve bu kadın hem kendi özgürlüğünü kazanacak hem de 'kız kardeş' olarak Kara Peçeli Cadı'nın peçesini kaldırıp, peçelerin ardında yatan erkek egemen sistemin kadını ötekileştiren hikâyeleriyle tanışacaktır.

“O bizim masamızdı. İnandığımız, yaşadığımız, korktuğumuz masal... Sonra ben bu masalın içine girdim. Ve hayat değişti.” Bu ifadeler Yosun'un erkek egemen sisteme karşı giriştiği mücadelenin onun artık eski sessiz, itaatkâr, pasif kız olmadığını en açık ifadesidir, çünkü yolculuğun sonunda o, eski Yosun değildir. Yosun artık ataerkil kültürün kadınlık ve erkeklik masallarına inanmıyor. Bu ifadeden çıkardığımız bir diğer sonuç ise ataerkil ideolojinin kadını ikincil konumlandırması, kadın bedeni üzerindeki hâkimiyeti, kadına dayattığı tüm cinsiyet rol kalıpları o kadar 'normal'leşmiş ki biz kadınlar bu durumu o kadar içselleştirmişiz ki bizi kendimize getirecek, hayatımızı değiştirecek

yolculuğa/mücadeleye adım atmadan bu masal aslında hepimizin kabullendiği, inandığı ve yaşadığı hayattır.

Yol hikâyelerinden de bildiğimiz gibi kişi yolculuğunu tamamladığında yolculuğun başındaki kişi değildir ve Yosun da yolculuğunu tamamladığında artık eski Yosun olmayacaktır. Yosun'un yolculuğunda klasik masallardaki cadı, yaratık, canavar gibi engeller görmüyoruz, Yosun'un engeli ataerkil kültürün erkek egemen ailesidir. Yosun bu engeli de aşip yoluna devam ettikten sonra Kara Peçeli Cadı'ya Meşe ağacının da yardımıyla ulaşır. Ulaştığı kişi aslında bulmayı beklediği kişi değildir, o yaşadığı toplum tarafından unutulmuş, öldü sanılıp ormana bırakılması karşısında sessiz kalınmış bekâr, yaralı bir annedir. İşte Yosun'un esas dönüşümü de Kara Peçeli Cadı'nın gerçek hikâyesini öğrenince gerçekleşir. Pınar Selek, Kara Peçeli Cadı'nın yaralarını ataerkil ideolojiye başkaldırmış bir kız olan Yosun'a sardırmaktadır. Klasik masalarda olduğu gibi mağdur kadının kurtuluşu 'beyaz atlı prens'e bağlı değildir, işte masalın yeniliklerinden bir diğeri de budur. Bu masal kadınların masalıdır, kurtaran da kurtarılan da birbirini dönüştürür, mutlu son kutsal evlilik bağı ile değil kadınların özgürleşmesiyle sağlanır. Bu sebeple de ormanda şimdiye dek Siyah Pelerinli Kız'ın gerçek hikâyesini bilen hayvanlar ve ağaçlar Yosun'u peri olarak görürler. Yosun gerçekten bir peri olmasa da yolculuğunu tamamlarken hem kendi sesini bulmuş hem de yaşadığı toplumun gerçek yüzünü ortaya çıkaran Kara Peçeli Cadı masalının aslını öğrenmiştir. Kendisiyle birlikte hem Siyah Pelerinli Kız'ı hem de onun kızını kurtarmıştır, bir kadın zincirlerinden kurtulursa diğer kadınlar da kurtulur düşüncesi bu masalda yankılanmaktadır.

“ Senin adını Yosun Perisi koyduk. Çok büyük bir şey başardın sen... İki insanın hayatını geri verdin. Nefreti sildin.

Sen bana yol gösterdin...

Ama önemli olan yol göstermek değil, o yolu yürümeğdir.”

SONUÇ

Masallar cinsiyetçi bir dille kurulmuş metinler olarak karşımıza çıkar ve bu cinsiyetçi dil, masalın eril söylemi tarafından gizlice inşa edilmektedir. Masalın dilinde sanki kadın-erkek eşitsizliğini barındıran anlamlandırmalar yokmuş gibi bir algı vardır. Masal, okuyucuyu veya dinleyiciyi kurguladığı renkli dünyanın içine alırken bir yandan onun hiçbir şeyi sorgulamamasını sağlar. Okurken ya da dinlerken kişiyi bir çeşit düş dünyasına götüren masallar bizi bir nevi “uyuturlar”. Çünkü bu masalın sunduğu hayal eril dilin kurmuş olduğu ve görmek istediği türden hayallerdir. O nedenledir ki masaldaki kadın kahraman erkeğin olmasını istediği her şeye bürünür. İster tüm iyiliği üzerinde toplayan ancak erkeğe muhtaç dünyalar güzeli bir genç kız olsun ister kötülüklerin sembolü bir üvey anne veya cadı olsun masaldaki tüm kadın imgeleri erkeğin kurduğu türden dişil portrelerdir. Masalda

kadının özne olarak yeri yoktur, olsa olsa kadın nesne konumunda olandır; masalın öznesi ise masalın aklını temsil eden erkektir.

Masallardaki toplumsal cinsiyet inşaları yani erillik ve dişillik üzerine kurulmuş anlamlandırmalar ikili karşıtlıklar yoluyla kolayca oluşturulur. Masalda görülen bu karşıtlıkların en genel hali iyi/kötü karşıtlığıdır. Zaten masallar iyinin kötüyü yenmesi ve kötünün cezasını bulup iyi olanın mutlu sona ermesi olaylarından ibarettir. Masalda kötüyü bedeninde taşıyan her zaman kadın karakterler olmuştur; üvey anne, yaşlı cadı, çirkin kız kardeşler gibi. Masalda iyi olan kadın karakter ise ya erkeğe itaat eden, sessizleştirilmiş kadınlardır ki bunun ödülünü masalın sonunda içinde bulunduğu felaketten çıkarılarak alacaklardır (masalda birçok felaketin kadın kahramanın başına geldiği unutulmamalıdır) veya masaldaki bu iyi kadın karakterler, genelde yol göstericidir, insan değildir; peri anne, yaşlı evliya nineler gibi. Yani masalda akıllı olan ve yol gösteren bu iyi kadınların varlığı ancak insan olmamalarından geçer. Erkeklere gelince çoğunlukla iyi olarak tasvir edilen erkek kahramanlar; erkek kardeş, baba gibi, kadın kahramanlara öğütler verir, nerede durması ve nasıl davranması gerektiğini belirler. Eğer kadın ataerkil toplumun belirlemiş olduğu tüm bu davranışları yerine getirirse mutlu sona erecek bir genç erkek; prens, padişah gibi, tarafından içinde bulunduğu zor durumdan kurtarılıp bu akıllı erkekle evlenecektir.

Toplumsal cinsiyeti tekrar tekrar üreten ve erkek egemen kültürün devamlılığını sağlayacak olan bu masalların feministlerce ele alınması şart olacaktır. Çünkü kadın imgeleri dişillik üzerine kurulan simgelerin izini sürerek masaldaki söylemin altında yatan ideoloji takip edildiğinde bu söylemin yarattığı gerçeklik algısının eril değerlerin öngördüğü şekilde olduğu saptanır. Buradaki “göz önünde olanın görünmezliği” başka hiçbir edebi türde karşımıza çıkmayacak biçimdedir. Masaldaki görünür olan resmin altında gizlenen erkek egemen ideolojinin sunduğu anlam kadını masalda ikincil kılacak her şeye dönüştürür.

Edebiyat alanında çalışan feministler işte bu eril dilin hâkim olduğu masalları yeniden okuyarak söküme uğratmış ve kadınlara özgürce dolaşabileceği yeni bir masal mekânının olanağını sunmuştur. Bu mekân kadınların egemen olduğu bir alan değil, her iki cinsiyetin de karşıtlık içinde kurgulanmadığı, hiyerarşinin olmadığı bir alandır. Feministler böylesi eşitlikçi masallar oluşturmak adına eril imalarla yüklü geleneksel masalları yeniden gözden geçirmiş, kadın olarak yeniden bu masalların okumalarını yapmışlardır. Feminist yapı söküme uğratılıp analizinin yapıldığı bu “dişil hayalin” ürünü bu masallar kadınlara yeni dişillik inşaları kurmalarında yararlı olmaktadır. Ve belki de en önemlisi pasif, suskun kalmayan, güzelliğe değer atfetmeyen ve kurtarılmak için bir padişahın, prensin gelmesini beklemeyen dişillik kurmaya yardımcı olacaktır. Kadının erkeğin karşısında yer aldığı ve anlam bulduğu, kadını ikincil ve öteki kılacak bütün olumsuz nitelikleri onun bedeninde topladığı bu geleneksel masallar asla özgürlükçü olamaz. Buna karşılık akıllı, başarılı, başkaldıran, sorgulayan, kendi seslerinin sahibi olan ve kimliklerini erkek üzerinden tamamlamayan, erkeğe göre tanımlamayan kadın

kahramanların yaratıldığı feminist masallar ataerkil değerlerin egemen olduğu toplumsal yapıyı değiştirecek güçte olup kadınların kendi özgürlüklerini ilan etmelerini sağlayacaktır.

Yeniden gözden geçirilmiş ve söküme alınmış bu masallar toplumsal cinsiyet algılarını değiştireceğinden toplumsal bir eylem niteliğindedir. Masaldaki hâkim ideolojiyi ortaya çıkardığı gibi eril bir dili yok edecek olan bu eylem egemen düşünce sistemine başkaldıran, onun dikte ettiği görme ve anlamlandırma biçimlerine itaat etmeyen bir karşı harekettir. Bu anlamda feministlerin yaptığı sadece eril paradigmaları yerinden etmek değil onları baş aşağı çevirmektir. Masalın eşitlikçi bir büyüdü dünyaya kavuşması ancak feminist masallarla mümkündür. Ancak o zaman geleneksel masal metinlerindeki kadın/erkek karşıtlığı ve bu karşıtlık içinde kadının öteki ve ikincil konumu değişmiş olacaktır. Kadınların kendilerini kurtaracak bir prensin, padişahın olmadığı, kadın bedeninin cinsel bir nesne olarak konumlanmadığı, kadın karakterlerin eve –özel alana-kapatılmadığı aksine rahatça dolaşabildiği ve erkeklerin kadınlara “namus” beççiliği yapmadığı, kuralların erkekler tarafından belirlenmediği bu masallar kadınlara kendi öznelliklerini özgürce kurmada yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

Bacchilega, C. (1997). *Postmodern fairy tales: gender and narrative strategies*. Philadelphia: Pennsylvania Press.

Bayat, F. (2015). *Türk mitolojik sistemi-I*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Bock, P. K. (2001). *İnsan davranışlarının kültürel temelleri*. Serpil Altuntek (Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.

Eflatun. (1971). *Devlet*. Sabahattin Eyüboğlu (Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ergun, P. (2004). *Türk kültüründe ağaç kültü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.

Fromm, E. (1990). *Rüyalar, masallar, mitoslar*. Arıtan, A. ve Ökten, K.H.(Çev.). İstanbul: Arıtan Yayınevi.

Harries, E. W. (2001). *Twice upon a time: women writers and the history of the fairy tale*. New Jersey: Princeton University Press.

İrzık, S. ve Parla, J. (Der.). (2009). *Kadınlar dile düşünce: Edebiyat ve toplumsal cinsiyet*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Jung, C.G. (1997). *Analitik psikoloji*. Ender Gürol (Çev.). İstanbul: Payel Yayınevi.

Kaygan, M. (2016). *Masalın yeni dili: Pınar Selek'in seçilmiş üç masalı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Morris, P. (2000). *Literature and feminism: an introduction*. USA: Blackwell.

Rooney, E. (2006). *The cambridge companion to feminist literary theory*. UK: Cambridge University Press.

Sancar, S.(2014). *İdeolojinin serüveni: yanlış bilinç ve hegemonyadan söyleme*. Ankara: İmge Kitabevi.

Sarup, M. (1997). *Post-yapısalcılık ve postmodernizm*. Abdülbaki Güçlü (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Selek, P. (2012). *Siyah pelerinli kız*. İstanbul: Özyürek Yayınevi.

Sezer, M. Ö. (2014). *Masallar ve toplumsal cinsiyet*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

Şirin, M. R. (2007). *Masal atlası*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Tolkien, J.J.R.(1999). *Peri masalları üzerine*. Serap Erincin (Çev.). İstanbul: AltıKırkbeş Basım Yayın.

Weedon, C. (1992). *Feminist practice and poststructuralist theory*. USA: Blackwell.

Yağcıoğlu, S. (1994). *Dil, ideoloji ve sosyal sınırlar*. Edebiyat Eleştirileri, 4. 88.

Zipes, J. (1994). *Fairy tale as myth / myth as fairy tale*. Lexington: University Press of Kentucky.

Zipes, J. (2002). *Breaking the magic spell: radical theories of folk and fairy tales*. Lexington: University Press of Kentucky.

Zipes, J. (2009). *Relentless progress: the reconfiguration of children's literature, fairy tales and storytelling*. USA: NewYork.